

NİMETULLAH NAHÇIVÂNÎ'NİN HAYATI VE KABR-İ ŞERİFİ (TÜRBESİ)

PROF. DR. HÜSEYİN YURTTAŞ* - DR. ÖĞR. ÜYESİ ZERRİN KÖŞKLÜ **

Öz

Nimetullah Nahçivânî Azerbaycan'a bağlı özerk Nahçivan Cumhuriyeti'nde dünyaya gelmiştir. Yaşadığı ortam ve dönem savaşların, istilaların, çeşitli olayların yaşandığı bir tarih dilimidir. Bu durumdan etkilendiği düşünülen Nahçivânî Tebriz'e göç etmiştir. Sultan Yakup zamanında âlimlere sağlanan olumlu ortam Tebriz'i bilim dünyası açısından önemli bir noktaya getirmiştir. Sultan Yakup'tan sonra İran'da ortam, bu nedenle Nahcivan i, âlimlere daha huzurlu ve iyi bir ortam sunan Osmanlı İmparatorluğu topraklarına göç etmiştir. Tebriz'den ayrılış tarihi 1498 olarak belirlenmiştir. Anadolu'ya gelip Akşehir'e yerleşmesi yaklaşık bir yıl sürmüştür. 1499'daki Akşehir'e yerleşme tarihine kadar nerelere uğradığına dair herhangi bir bilgi yoktur. Seçimini Konya çevresinden yapmış olmasında Akşehir'in iklimi, manevi atmosferi etkili olmalıdır. Nimetullah Nahçivânî, Akşehir'de vefatına kadar kaldığı süre içerisinde irşad ile uğraşmış, eserler üretmiş, pek çok talebe yetiştirmiştir. Akşehir'e yerleşmesinden 15 yıl sonra 1514'de (920 Hicri) vefat etmiş, Köyceğiz Mahallesi'nin Baştekke Yolu üzerindeki kabrine defnedilmiştir. Nimetullah Nahçivânî'nin üstü açık kabrinin çevresi genişçe demir parmaklıklarla çevre-

* PROF. DR. HÜSEYİN YURTTAŞ, Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü, Atatürk University Faculty of Letters Department of Art History. hyurtas@atauni.edu.tr. ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3968-5321>.

** DR. ÖĞR. ÜYESİ ZERRİN KÖŞKLÜ, Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü, Atatürk University Faculty of Letters Department of Art History. zkosklu@atauni.edu.tr. ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6681-0589>. (Makale Geliş Tarihi: 29.01.2020 / Kabul Tarihi: 14.02.2020)

lenmiştir. Bir set üzerinde yer alan mezar ayrıca ikinci bir demir parmaklıkla çevrilidir. İçteki demir parmaklığın içerisinde mermer levhalarla kaplanmış kabir yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Nimetullah Nahçıvânî, Akşehir, Nahçıvan, Nahçıvânî Türbesi.

ABSTRACT

Nimetullah Nahçıvani was born in Nakhchivan Autonomous Republic, which is an exclave of Azerbaijan. The period and the place in which he lived was a period and place of wars, invasions, and important historical events. It is thought that Nahçıvani was negatively affected by these events and thus decided to move to Tabriz. The positive conditions provided for scholars during the reign of Sultan Yakup made Tabriz a place of significant scientific developments. After Sultan Yakup, the political conditions in Iran got worse; therefore, Nahçıvânî moved to the land of Ottoman Empire, which offered a more peaceful and better environment of living for scholars. The year 1498 is known to be the date when he left Tabriz. It took almost a year for him to come to Anatolia and settle in Akşehir. There is no information as to where he was until he settled in Akşehir in 1499. The reason why he preferred to live around Konya could be related to the spiritual atmosphere of the region. Nimetullah Nahçıvânî tried to show people the right way to live, wrote Works about that issue and educated many disciples till he died in Akşehir. He died in 1514 (in 920 of the hegira calendar), fifteen years after he settled in Akşehir, and was buried to his tomb, which is presently located near the road to Baştekke of Köyceğiz Quarter. The tomb is railed and has no cover over. It is situated on a set and inside the inner rail is the grave covered by White marble plates.

Keywords: Nimetullah Nahçıvânî, Akşehir, Nahçıvan.

چکیده

نعمت الله نخجوانی در کشور جمهوری آذربایجان از توابع نخجوان در استان قفقاز به دنیا آمد. وجود مصائب اجتماعی، جنگ‌های دوره‌ای و وقایع مختلف زندگی در عصر او، بخشی از تاریخ زندگی اوست. نخجوانی تحت تاثیر این وضعیت نابسامان به تبریز مهاجرت

می‌کند. از حیث علما و جنبش‌های ادبی گوناگون، دوره سلطان یعقوب به یکی از مهمترین دوره‌های ادبی ایران تبدیل شد. بعد از حکومت سلطان یعقوب، علمای قفقاز به دلیل اختلافات مذهبی و تحت تعقیب قرار گرفتن به مناطق امن امپراطوری عثمانی مهاجرت کردند. زمان سفر او از تبریز در تاریخ ۱۹۴۸ به ثبت رسیده است. وی نزدیک به یک سال در آق‌شهر آناطولی سکنی گزید. در خصوص زندگی او در آق‌شهر در سال ۱۹۴۹ اطلاعات چندانی در دست نیست. نعمت‌الله نخجوانی تا لحظه مرگ در آق‌شهر به گردآوری و خلق آثار بی‌نظیر، ارشاد و تربیت شاگردان برجسته‌ای پرداخت. پانزده سال پس از اقامتش در آق‌شهر در سال ۱۵۱۴ (۹۲۰ هجری شمسی) وفات کرد و در مسیر راه باشته که در محله کویچگیز مدفون شده است. منطقه وسیعی از اطراف مزار نعمت‌الله نخجوانی با حصار آهنی احاطه شده است. این مزار محصور که در محوطه بزرگی واقع شده است از لوح‌های سنگ مرمری پوشیده شده است.

کلید واژه ها: نعمت‌الله نخجوانی، آق‌شهر، نخجوانی.

Nimetullah Nahçivânî Azerbaycan'a bağlı özerk Nahçivan Cumhuriyeti'nde dünyaya gelmiştir. Doğum tarihi hakkında bilgi yoktur. Babasının adı Mahmud'dur. Şeyh Alvan, Ulvan er-Rumi, Alvan-ı Akşehri, Nimetullah Sultan, Baba Nimetullah gibi lâkâblarla anılmaktadır.¹ Doğduğu yere nispeten Nahçivânî olarak tanınır. Nahçivan'daki tahsilini geçim sıkıntısı içerisinde gerçekleştirdiği belirtilir. Yaşadığı ortam ve dönem savaşların, istilaların, çeşitli olayların yaşandığı bir tarih dilimidir. Azerbaycan ve çevresi 12-14. yüzyıllar arasında oldukça hareketli bir ortamdır. Büyük Selçuklular, Moğollar, Harzemşahlar ve Timur istilaları bölgede etkin olmuştur. Daha sonraki asırlarda Karakoyunlular ve Akkoyunlular ardından da Safeviler bölgede etkin olmuş, dolayısıyla 12. yüzyıl ile 16. yüzyıl arası savaşlar ve iç çatışmalar yaşanmıştır. Bu durumdan etkilendiği düşünülen Nahçivânî Tebriz'e göç etmiştir. Tebriz'e geldiği bu sürede Uzun Hasan bölgeye hâkimdir. Uzun Hasan'dan sonra yönetimde olan Sultan Yakup zamanında âlimlere sağlanan olumlu ortam Tebriz'i bilim dünyası

¹ Yaşar Kurt, "Nimetullah B. Mahmud" TDV. İslam Ansiklopedisi, C.33, İstanbul, 2007, 132-133; İbrahim Görener, "İlmi Cazibe Yurdu Osmanlı'da Çok Yönlü Bir Müfessir", Osmanlı Toplumunda Kur'an Kültürü ve Tefsir Çalışmaları, I. 282.

açısından önemli bir konuma getirmiştir. Bu verimli ortam içerisinde Ni-metullah Nahçivânî meşhur Tefsiri, *el-Fevatihü'l-İlâhiye ve'l Mefatihü'l – Gâybiye'*yi yazmıştır. Sultan Yakup'tan sonra İran'da ortam bozulmuş, bu nedenle Nahçivânî, ilim adamlarına, âlimlere daha huzurlu ve iyi bir ortam sunan Osmanlı İmparatorluğu topraklarına göç etmiştir. Tebriz'den ayrılış tarihi 1498 olarak belirlenmiş, Anadolu'ya gelip Akşehir'e yerleşmesi yaklaşık bir yıl sürmüştür. 1499'deki Akşehir'e yerleşme tarihine kadar nerelere uğradığına dair herhangi bir bilgi yoktur. Seçimini Konya çevresinden yana kullanmış olmasında, Akşehir'in iklimi ve manevi atmosferinin etkisi olmalıdır. Nimetullah Nahçivânî, Akşehir'de vefatına kadar kaldığı süre içerisinde irşad ile uğraşmış, eserler üretmiş, pek çok da talebe yetiştirmiştir. Akli ve nakli ilimlerde kendisini yetiştirmiş iyi bir alim olduğu bilinmektedir. Akşehir'e yerleşmesinden 15 yıl sonra 1514'de (920 Hicri) vefat etmiş, Köyceğiz Mahallesi'nin Baştekke yolu üzerindeki kabrine defnedilmiştir²

Yazmış olduğu tefsiri 1908 yılında Matbaa-i Osmaniyye'de iki cilt halinde yayınlanmıştır. Tefsirinin dışındaki diğer eserleri şunlardır:

Şerh-i Gülşen-i Râz

Mahmud-i Şebüsterî'ye ait eserin şerhidir. (Süleymaniye Kit. Lala İsmail nr.168)

Terceme-i Nakş-i Fusûs-i Muhyiddin

İbnü'l- Arabî'nin eserinin Farsçaya çevrilmiş halidir. (Süleymaniye Kit. Pevlev Paşa nr.615 ,Raşid Efendi nr. 1041)

Hidayetü'l- İhvân

Tasavvufi konular ele alınmıştır. Türkçeye çevrilmiştir.

(Nuruosmaniye Kütüphanesi nr.1972)

² İbrahim Hakkı Konyalı, Nasreddin Hoca'nın Şehri Akşehir: Tarihî Turistik Kılavuz, İstanbul 1945, 477, 676.

³ Konyalı, 477-479 ; İbrahim Görener, 283.

Risâle-i Mükâşefe

(Süleymaniye Ktp. Ali Emiri nr.615)

Istîlâhatü's – Sûfiyye (Arapça)

(Millet Kitabı. Ali Emiri nr.4339)

Hidâye (Farsça)

(Millet kitep. Ali Emiri nr. 1028)

Risâle-i Tahkîkât

(Süleymaniye Kütüphanesi, Pertev Paşa nr 615)

Risâle-i Nükât

(Süleymaniye Kütüphanesi, Pertev Paşa nr. 615)

Risâle-i Vücûd-ı Mutlak

(Süleymaniye Kütüphanesi, Pertev Paşa nr. 615, Nuruosmaniye Kütüphanesi nr. 4849)

Risâle-i Esîle ve'l- Ecvibe

(Nuru Osmaniye Kütüphanesi nr. 4840)

Risâle-i Zikriyye

(Nuru Osmaniye Kütüphanesi nr. 4899)^f

Beyzâvi'nin *Envârü't- Tenzîl'*ine bir haşiye yazmıştır.

Eserlerinde sûfi yön belirgindir. Ancak bağlı olduğu tarikat kesin olarak belli değildir. Yazarı bilinmeyen bir risalede Nakşibendi silsilesine

⁴ Kurt, 132-133.

⁵ Hayrettin İvgin, "Türkiye/Akşehir'de Medfun Mutasavvıf Nimetullah Nahçıvani ve Türbesi", Bilim Eksen Dergisi, S.19, 37-38.

mensup Ubeydullah Ahrâr'ın (Öl. 1490) müritleri arasında gösterilmektedir (Silsilei't Turuk Fi't -Tasavvuf nr. 606) ?

Taşköprülüzade'nin (15. yüzyıl) Şakâik-i Numaniyye adlı eserinde Nimetullah ile ilgili çok az bilginin bulunmasının sebebini, onun fakirliği zenginliğe tercih etmesini, şöhretten uzak durması olarak gösterilir. Nimetullah para karşılığı hileli fetva veren fıkıh adamlarını fasıklıkla itham etmiş, sahte şeyhlere lanet okumuştur!

Eserlerinin çoğunu Farsça yazmıştır. Arapça ve Farsçayı çok iyi bilmektedir. Eserlerinde Tasavvuf, Fıkıh, Hadis, Kelam, Akaid ve Felsefe konularını işlemiştir. En önemli eseri olan Tefsir'inde (901-1495 yılında Tebriz'de tamamlamıştır) Kurân-ı Kerîm'in bütün ayetleri Tasavvufi olarak tefsir edilmiştir. Bu eserini oluştururken hiçbir tefsire başvurmadığı rivayet edilir. Her surenin başlangıcında içeriğine uygun bir giriş yapmış, surenin sonuç kısmında alınması gereken dersi özet bir şekilde sunmuştur. Tefsirinde her fırsatta Vahdet-i Vücut nazariyesini işlemiştir. Bazı sayfalarında dipnot kullanması açısından da önemlidir. Tefsiri okuyanların Tasavvufi bir anlayışla onu okumaları gerektiğini belirtmiştir. Tefsirin, Müellif hattı nüshası (901-1495) Topkapı Sarayı Müzesi III. Ahmet Kütüphanesinde 61 numarada kayıtlıdır. Yazısı nesih olup 405 varaktır. Matbaa nüshası Akşehir Halk Kütüphanesinde bulunmaktadır. Tefsir, 2486 sayfa olarak 3 cilt halinde Türkçe olarak 2014 yılında yayınlanmıştır⁶

Muhyiddin İbnü'l- Arabî, Sadreddîn Konevî, İbnü'l - Fârız ve Hz. Ali'den alıntılar yapmıştır.

Nimetullah Nahçivânî bir Türk oğludur. Şair Haki şöyle der:

“O Nimet Tekkesi cana bugün Firdevs-i garrâdır. (parlak Cennet bahçesi)

Mün'îm (nimet veren) etmiş anı dünya birbirinden âlâdır.

Varıp anda karar etsen bilürsün misli dünyadır.”

⁶ Kurt, 132-133.

⁷ Kurt, 132-133.

⁸ Kurt, 132-133.

Anadolu Selçuklu döneminden itibaren (1.Kılıçarsalan) Türk yurdu olan Akşehir 1467'de Karamanoğullarından Osmanlı'ya geçmiştir. Kurtuluş Savaşı sırasında da önemli bir karargâh olarak kullanılmıştır (1921-22). Nimetullah Nahçıvani'nin Anadolu'ya gelişiyle Akşehir'e yerleştiği tarih arasındaki bir yıllık süreyi nerede geçirdiği hakkında bilgi yoktur. Akşehir'de çokça talebe yetiştiren ve halkın aydınlanmasına çaba gösteren Nimetullah Nahçıvani burada bir zaviye kurmuştur. Ancak sultan II. Bayezid adına yapılan Akşehir Vakıfları Tahririnde (H. 906/M. 1500) bu zaviyeye yer verilmemiştir. Daha sonra H. 922/M. 1584 tarihinde sultan III. Murat tarafından yaptırılan tahrirde bu zaviyenin varlığından haberdar olabilmekteyiz. Bu kayda ve vakfiyesine göre oğlu Mevlana Hacı Ali Çelebi zaviyenin mütevellî ve şeyhini nasp ve tayin edecek, icap eden tamirler ve tecditler de kendisinin emir ve onayıyla yapılacaktır. Bahse konu zaviyeden günümüze hiçbir kalıntı ulaşmamıştır. Osmanlı Müellifleri, Nimetullah'ın H. 902/M. 1496 tarihinde öldüğünü belirtmişlerdir. Keşfü'z-Zünûn sahibi Kâtip Çelebi'de ölüm yılını açık bırakmıştır. Sonradan yapılan mezar taşı üzerinde H. 887/M. 1482 tarihi geçmektedir. Matbu tefsirine esas tutulan en eski yazmanın arkasında görülen hal tercümesinde Nimetullah'ın H. 920 / M. 1514 tarihinde öldüğü belirtilmiştir. H. 902 / M. 1496 yılında tefsirini Tebriz'de tamamladığına ve H. 905 / M. 1499'da Akşehir'e geldiğine göre genel olarak kabul edilen ölüm yılı 1514'tür. Bu sebeple gerek mezar taşı üzerinde yer alan tarih, gerekse de Osmanlı Müelliflerinde ki ölüm tarihlerinin yanlış olduğu aşikârdır.⁹

Nimetullah kuvvetli bir âlim, çok inceleyen bir tasavvufçudur. Dayanaksız olan eski eserleri tenkit etmiş, taklit etmenin zincirini kırarak görüşlerinde daima samimi olmuştur. İşte bu derinleşmesi sayesinde iki ciltlik tefsirini yazarken bu hususta daha öncesinde yazılan eserlerin hiç birisine bakma lüzumu duymamıştır. Arapça, Farsça ve Türkçeyi çok iyi bilen Nimetullah'ın Arapça tefsirinde yüksek bir üslup hâkimdir. Bu önemli eser Tetkik-i Müellefat-ı Şer'iyye Meclisinin 18 Rebiülevvel 1325 tarih ve 35 numaralı ruhsatnamesi üzerine H.1326/M. 1908 tarihinde Matbaa-i Osmaniyye'de iki cilt halinde basılmıştır. Basımında Tırnovalı müderris Hafız Mehmet Efendi'nin katkıları büyüktür. H.901/M.1495 yılında kendi

⁹ Konyalı, 676-678.

eliyle yazmış olduğu Tefsirinin bir cildi İstanbul/ Topkapı Sarayı III. Ahmet Kütüphanesinde yer almaktadır.¹ Ömer Nasuhi Bilmen, Büyük Tefsir Tarihi adlı eserinde “Velhâsıl bu mübarek tefsirde idrakinden aciz bulunduğumuz birçok hakâik ve dakâyık münderiçtir” demiştir.

Bir diğer eseri olan “*Gülşen-i Râz, Şerhi*, H720 / M.1320 yılında ölen Şeyh Mahmut Şebisterî'nin mesnevi tarzındaki tasavvufi eserlerinin Farsça uzun bir şerhi olarak yazılmıştır. İstanbul kütüphanelerinde birçok yazması bulunan eserin, Bursa İnebey Kütüphanesinde oldukça güzel bir nüshası bulunmaktadır. Türkçeye ilk defa kazandırılan Nahçıvânî'ye ait Hidâyetül-İhvân adlı risâlede Vücûd, Vâcibu'l-Vücûd, Mârifetullah ve Rü'yetullah konularında felsefeci ve kelâmcılar, akıl konusuna yaklaşımları merkeze alınarak tenkit edilmiştir. Nahçıvânî kelâmcı ve felsefecilerin yanı sıra “doğru yola vâsıl olmadan” geçim elde etmek, dükkânı döndürmek, tebaa çoğaltmak, avam arasında zenginlik ve itibâr elde etmek maksadıyla “şeyhlik taslayan”ları da şiddetle eleştirmiştir. Nahçıvânî tenkit tarafı ağır basan bir mutasavvıf olmakla beraber kendisini “şöhretlerden ve âdetlerden sıyrılan, her zaman ve her hâl ü kârda kendilerine tecellî eden derviş” ve “fakirlerin hizmetçisi ve ayaklarının tozu” olarak tavsîf eder. Nahçıvânî âriflerden, mârifet ve tevhid yolunda sarsılmadan renkten renge girmeden temkin üzere sâbit, kınayanın kınamasından korkmayan şiddetli şekilde kendilerine saldıranların saldırısından çekinmeden kalplerinin kanını Allah yolunda akıtanlar olarak bahseder. Nahçıvânî eserinde çokça âyet zikretmesinin yanı sıra hadîslere de yer vermiş ve konuları âyet ve hadîsler müvâcehesinde işlemiştir. Diğer eserlerinde olduğu gibi bu risâlede de vahdet-i vücûd görüşüne sâdık kalmıştır. Muhyiddîn İbnü'l-Arabî'den “hakikat denizini harekete geçiren tarikat sırlarını ortaya koyan Şeyh-i Ekber” diye bahseder ve Fusûsu'l-Hikem'inden nakiller yapar. Şeyh-i Kebîr dediği Sadreddin Konevî'nin Nusûs'unun yanı sıra Hz. Alî'den fakr konusunda, İbnü'l-Fârız'dan -ismini zikretmeksiniz- aşk ve muhabbet konusunda birçok şiir nakleder”¹ Nahçıvânî

¹Kurt, 132.

¹ <http://ilkharf.com.tr/kitap/hidayetul-ihvan/169> Erişim Tarihi 02.07.2019

hakkında yüksek lisans ve doktora çalışmaları yapılmış, hakkında anma toplantıları ve konferanslar düzenlenmiştir.

Nimetullah Nahçıvanî'nin Kabr-i Şerifi

Nimetullah Nahçıvanî'nin kabrinin bulunduğu Akşehir, Konya'ya bağlı bir ilçedir. Sultan Dağlarının eteğine kurulmuştur. Şehrin nüfusu 95.000 civarındadır (Harita 1).

Kabir Akşehir'in Köyceğiz Mahallesi'nin üstünde Tekkeye giden yolun sağında ve Akşehir Deresinin solunda yer alır. Kabrin üstü açıktır (Harita 2). Nimetullah Nahçıvanî kabrinin çevresi genişçe demir parmaklıklarla çevrelenmiştir. Bir set üzerinde yer alan mezar ayrıca ikinci bir demir parmaklıkla çevrilidir. İçteki demir parmaklığın içerisinde 3.45 x 2.00 m. ölçülerinde mermer levhalarla kaplanmış kabir yer almaktadır. Bu kaplama beton bir platform üzerine yerleştirilmiştir. Günümüzdeki mermer kaplamalı kabir 1989 tarihinde yaptırılmıştır. Kabrin daha önceleri taşlarla kaplı olduğu ifade edilmektedir. Başucunda Nimetullah'ın ölümü ile yaşıt olduğu söylenen bir çınar ağacı bulunmaktadır. Türbenin yakınında akan derenin suları çevreye ayrı bir güzellik ve ahenk katmaktadır. Çeşitli ağaçların gölgelediği alan Akşehirililerin mesire yeridir. Seçilen mezar alanı, geçmişteki huzurlu günlerin günümüze taşınmasına vesile olmuş gibidir (Çizim 1-2) (Foto. 1-2).

Kitabeler:¹

Belirtilen kitabelere göre iki defa tamir ettirilmiştir. İlk yapılan tamir H.1268/M.1852 yılında gerçekleştirilmiş, kitabesini de Akşehir Belediye Reisi Abdür-rauf Efendi yazmıştır.

0.32 x 0.43 m ölçülerindedir.

هو دوست

کبار اهل الالهدن ومفسرين عظامدن

خواجه نعمة الله قدس سره

حضرتلرينك مرقد منوره لريدر

¹ Kitabelerin okunuşunda yardımlarını esirgemeyen Prof. Dr. Nevzat H. YANIK'a ve kabrin ölçülerini alan Argun KOCADAĞISTAN'a teşekkür ederiz.

تاریخ تعمیرى فى سنه ۱ ذى ۱۲۶۸

Hû Dost

Kibâr-ı ehlullahdan ve müfessirîn-i îzâmdan

Hâce Nimetullah kuddise sırruhu (Allah onun sırrını mukaddes kılsın)

Hazretlerinin merkad-i münevvereleridir.

Tarih-i ta'miri fi sene z (zilhicce) 1268 (1852) (Foto. 3)

İkinci tamir ise Tevfik Bey'in yardımlarıyla H.1307/M.1889 yılında yaptırılmıştır. Kitabesini Konya Defterdarı Esad Efendi yazmıştır. Nimetullah Nahçıvânî'nin ilk mezarının nasıl olduğunu ve mezar taşlarında nelerin yazıldığı konusunda bilgi yoktur. Talik hatla yazılan mezar taşında verilen tarihin yanlış yazıldığı anlaşılmaktadır. 1.25 x 0.57 m. ölçülerindedir. Kitabe kabrin güney cephesinde yer almaktadır. Sülüs hatlıdır. Abdurrauf Efendi yazmıştır.

۱- حقیقت سرافراز اولیادر حضرت نعمت

بابا کیم حی معنویدر ایدر هرکس آنی تصدیق

۲- حقیقت حقیقه واجب رعایت قدری اعلادر

مقامی جدله سائر مراته اولوب تطبیق

۳- حقیقت منظره ویردی شرف بو مرقد زیبا

ایدلدى منقبتله پک مبارک اولدیغی تدقیق

۴- حقیقت موجب شاندر سراپا دلشین اولدی

کتوردی عاقبت طرز نوینه صدقله تشویق

۵- حقیقت یمن وجوهله دیدی تاریخی {عرفان}

زهى زینتله قویدى هله انجمنی {توفیق}

{اشبو تاریخ تعمیرینه جوهر آثاریدر سنه ۱۳۰۷}

{دیگر تاریخ از آثار رفیق سنه ۱۳۰۷}

Hakikat serefrâz-ı evliyadır Hazreti Ni'met
Baba kim hâyı ma'nevidir êder herkes anı tasdik.
Hakikat hakkına vacib-i riayet kadri âlâdır.
Makam-ı cedle sair meberrâta olub tatbîk.
hakikât manzara verdi şeref bu merkad-i zîba,
İdildi menkıbetle pek mübarek olduğu tedkîk
Hakikat mucib-i şandır serâpâ dilnişîn oldu.
Getürdi âkıbet tarz-ı nevîne sıdkile teşvîk.
Hakikât yümn ve cevherle dâdi tarihini " İrfan"
Zehi zînetlere koydi hele encâmını "Tevfîk"

İşbu tarih-i ta'mirine cevher âsârıdır sene 1307 (1889-1890)

Diğer tarih ez âsârı rekîk sene 1307 (1889-1890) (Foto. 4)

Bir diğer kitabe yine güney cephede, büyük yazıtın batısına yerleştirilmiştir. Abdurrauf Efendi tarafından yazılmıştır.

بالاده كه خط ثلث رئیس بلدی

عبد الرؤوف افندی اثری

Bâlâdaki hatt-ı sülüs Reis-i Beledi

Abdurraûf Efendi eserî

Diğer kitabe batı yönde bulunur. Bir mezar taşının parçasıdır. Mezar taşının alt kısmı kırılmıştır. Dolayısıyla kime ait olduğu belli değildir. 0.33 x 0.29 m. ölçülerindeki mezar taşında yer alan sülüs hatlı yazıda dikkati çeken husus tarih kısmının ilk satırda yer almış olmasıdır. Bu tarz Akşehir yöresinde görülmektedir.

هو الحی م سنه ۱۲۷۷

بنی قیل مغفرت یا رب یزدان

بحق عرش اعظم نور قرآن

Hüve'l-Hayy m (Muharrem) sene 1277 (1860-1861)

Beni kıl ma'fîret Yârabbi Yezdân

Bîhakkı arş-ı a'zam nûr-i Kurân

..... (Foto. 5)

Doğu yönde yer alan kitabe talik hatlıdır. 1.01x 0.42 m. ölçülerindedir.

هو الخلاق الباقي

سنه ۸۸۷ تاریخنده و سلطان بایزید ولی

عصرنده کبار خواجهکان نقشیبندیه دن

قطب الاقطاب صاحب تفسیر قرآن و شارح کلشن راز

و مؤلف رسائل عربیه و فارسیه

الشیخ بابا نعمة الله نخجوانی قدس سره العالی

حضرتلرینک تریه شریفه مبارکه سیدر

تاریخ تعمیریری {توفیق اثری} در

۱۳۰۷

تبرکا قونیه دفتردارى اسعد افندی یازدی

Hüve'l- Hallâku'l-Bâkî

Sene 887 (1482) tarihinde ve Sultan Bâyezîdi Velî

Asrında kibâr-ı hâcegân-ı Nakşibendiyyeden

Kutbü'l-akdâb sâhib-i Tefsir-i Kurân ve Şârih-i Gülşen-i Râz

Ve müellifi resâil-i Arabiyye ve Fârisiyye

Eş-Şeyh Baba Nimetullah Nehcivânî kuddise sırruhu'l-âlî,

Hazretlerinin türbe-i Şerife-i mübârekesidir.

Târih-i ta'mûri "tevfîki eseri" dir.

1307 (1889-1890)

Teberrûken Konya Defterdarı Es'ad Efendi yazdı (**Foto. 6**).

H.15-5-935/M.1528 tarihinde ölen Akşehir Müftüsü Debbağ Zade Hacı Ali Rıza Efendi de buraya gömülmüştür.

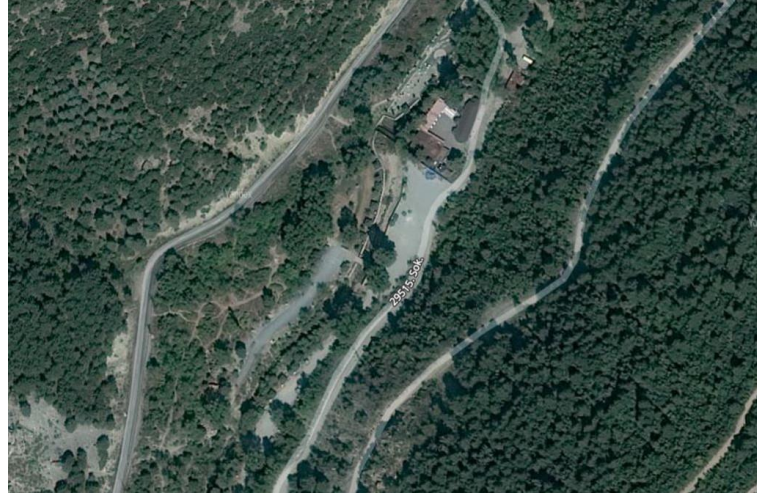
KAYNAKÇA

- Ateş, Süleyman; "Osmanlı Müfessirleri", Osmanlı Ansiklopedisi, C.8, Ankara, 1999,143-162
- Bayar, Muharrem; Akşehir Tarihi, Akşehir, 2014.
- Bilmen, Ömer Nasuhi, *Büyük Tefsir Tarihi, Tabakatü'l Müfessirin*, 1-2, İstanbul, 2008.
- Görener, İbrahim; "İlmî Cazibe Yurdu Osmanlı'da Çok Yönlü Bir Müfessir: Nimetullâh-i Nahcuvânî" , Osmanlı Toplumunda Kur'an Kültürü ve Tefsir Çalışmaları, Kayseri, 2010, 281-294.
- İvgin, Hayrettin; "Akşehir'de Defn Olunmuş Mutasavvıf, Nimetullah Nahçivani", *Nemetullah Naxçivani: Taleyi ve Sanati*, Naxçivan, 2019, 77-87.
- İvgin, Hayrettin, "Türkiye/Akşehir'de Medfun Mutasavvıf Nimetullah Nahçivani ve Türbesi", *Bilimsel Eksen Dergisi*, S. 19, Ankara, 2016, 34-42.
- Konyalı, İbrahim Hakkı; Nasreddin Hocanın Şehri Akşehir, Tarihi-Turistik Kılavuz, İstanbul, 1945.
- Kurt, Yaşar; "Nimetullah b. Mahmûd", TDV. İslam Ansiklopedisi, C.33, Ankara, 2007, 132-133.
- Özönder, Hasan; Konya Velileri, Konya, 1980.
- Quliyev Ebulfez; "Nemetullah Naxçivani İrsinin Öyrenilmesi Tarixinden" *Nemetullah Naxçivani: Taleyi ve Sanati*, Naxçivan, 2019, 30-41.
- Tosun, Necdet; "Osmanlı Dönemi Sufilerinin Fars Dili ve Literatürüne Katkıları ve Bir Örnek Olarak Baba Nimetullah Nahçivânî'nin Şerh-İ Gülşen-İ Raz'ı", *Ekev Akademi Dergisi*, S.22, 2005, 103-110.
- Uz, M. Ali; Baha Veled'den Günümüze Konya Âlimleri ve Velileri, Konya, 1993.

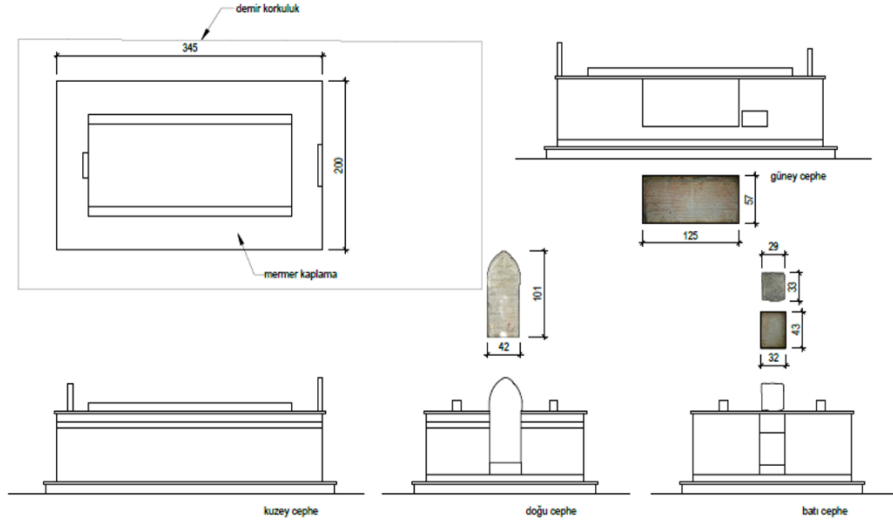
Yüce, Abdülhakim; "Nahcivan'lı Ünlü Müfessir ve Mutasavvuf: Nahcivânî" *I. Uluslararası Aras Havzası Sempozyumu 05-08 Temmuz 2010 Kağızman-Kars*, Kars, 2013, 459-461.

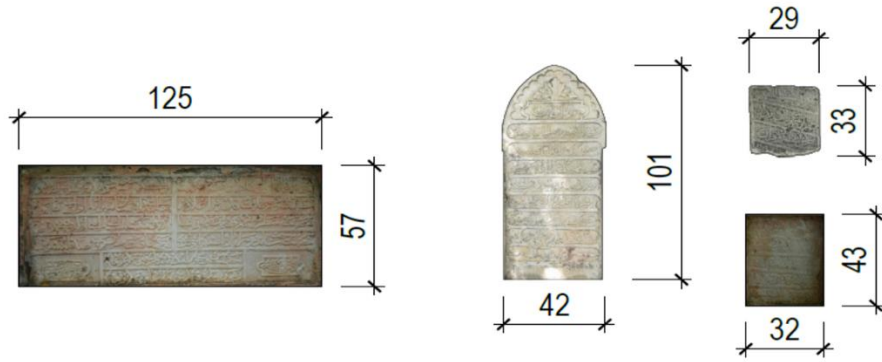
Harita 1: Akşehir Uydu Görüntüsü (Google Earth)

Harita 2: Nimetullah Nahcivânî Kabri Uydu Görüntüsü (Google Earth)

Çizim 1: Nimetullah Nahçıvanî Kabri Çizimi

Çizim 2: Nimetullah Nahçıvanî Kabri Üzerinde Yer Alan Kitabe Ölçüleri

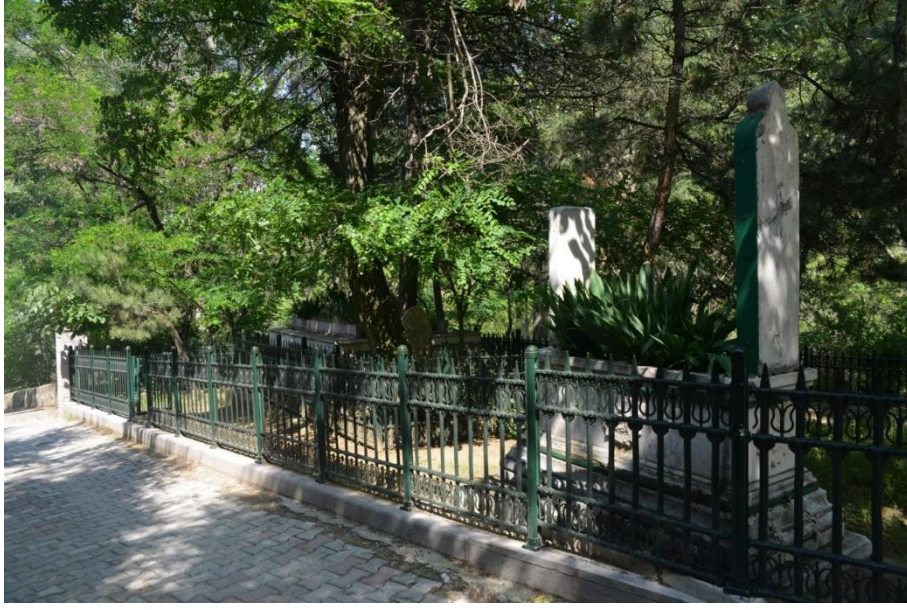

Foto. 1: Nimetullah Nahçıvanî Kabri Genel Görüntüsü

Foto. 2: Nimetullah Nahçıvanî Kabri Genel Görüntüsü

هو دوست
كبار اهل اللمهن ومفسرين عظامدن
خواجه نعمة الله قدس سره
حضرتلرينك مرقد منوره لريدر
تاريخ تعميرى فى سنة 1 ذ 1268

Foto. 3: Nimetullah Nahçivanî Kabri Kitabeleri

- 1- حقیقت سرافراز اولیادر حضرت نعمت
بابا کیم حی معنویدر ایدر هرکس آنی تصدیق
- 2- حقیقت حقیقه واجب رعایت قدری اعلادر
مقامی جدله سائر میراته اولوب تطبیق
- 3- حقیقت منظره ویردی شرف بو مرفد زیبا
ایلدی منقبته پک مبارک اولدیغی تدقیق
- 4- حقیقت موجب شاندر سراپا دلنشین اولدی
کتوردی عاقبت طرز نوینه صدقله تشویق
- 5- حقیقت یمن و جوهرله دیدی تاریخی {عرفان}
زهی زینتله قویدی هله انجانی {توفیق}

{اشبو تاریخ تعمیرینه جوهر آثاریدر سنه 1307}

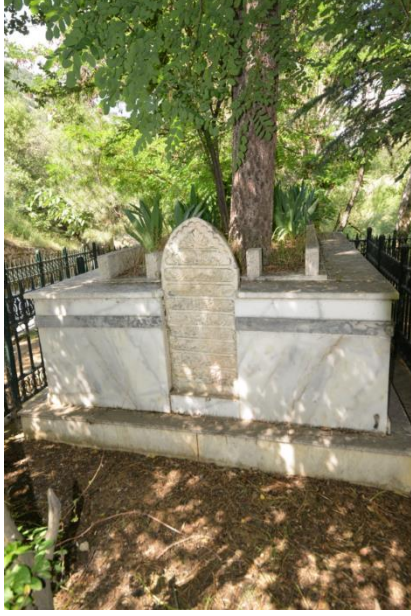
{دیگر تاریخ از آثار رفیق سنه 1307}

Foto. 4: Nimetullah Nahçıvanî Kabri Kitabeleri

هو الحي م سنه 1277
بنی قیل مغفرت یا رب یزدان
بحق عرش اعظم نور قرآن

Foto. 5: Nimetullah Nahçıvanî Kabri Kitabeleri

هو الخلاق الباقي
سنه 887 تاريخنده و سلطان بايزيد ولى
عصرنده كيار خواجهان نقشبنديه دن
قطب الاقطاب صاحب تفسير قرآن و شارح كلشن راز
و مؤلف رسائل عربيه و فارسيه
الشيخ بابا نعمة الله نخجواني قدس سره العالى
حضر تلى نيك تربيه شريفه مباركه سيدر
تاريخ تعميري {توفيق اثرى} در
1307
تبركا قونيه دفتردارى اسعد افندى يازدى

Foto. 6: Nimetullah Nahçivanî Kabri Kitabeleri